

СТАНОВИЩЕ

на дисертационния труд на тема
**„РЕГУЛАТОРНИ ПРОБЛЕМИ НА ТЕЛЕКОМУНИКАЦИОННИЯ ПАЗАР В
ПРОЦЕСА НА ЛИБЕРАЛИЗАЦИЯ И КОНВЕРГЕНЦИЯ“**

представен от **Алена Йосифова Добрева**,

за получаване на научно-образователна степен „**Доктор**“

от доц. д-р Иван Иванов Драганов, НБУ

Дисертационният труд е в обем от 136 страници и отговаря на изискванията за докторска работа на НБУ. Състои се от увод, шест глави, изводи, приноси, публикации и библиографска справка, като са представени списък на използвана библиография и източници на информация.

Представеният труд обхваща изключително актуален проблем за развитието на телекомуникациите, както в Европа, така и в България като страна-членка на ЕС. Процесът на либерализация и конвергенция на практика е без прецедент в миналото и регулаторните проблеми на телекомуникационния пазар възникват и се решават в движение.

Целите, поставени в дисертационния труд, са на базата на анализ и проучвания да се направят изводи и препоръки за най-добрите и ефективни механизми, позволяващи да се решават регулаторните проблеми на телекомуникационния пазар. Допълнителна трудност за преодоляване е, че избраната последователност от Европейската Комисия – Директиви / Регламент – хармонизиране на националното законодателство – практическо приложение чрез националния регулаторен орган, създава не винаги идентична правна рамка и пазарна обстановка във всяка страна-членка. По този начин трансферирането на know-how от една страна-членка в друга не винаги е толкова елементарно и изисква по скоро взаимстване на добри практики, отколкото копиране на механизми.

В Увода са дадени целите на дисертацията, а именно:

- проучване и анализ на по-важните правноикономически въпроси, свързани с технологичното развитие на съобщителната инфраструктура и предлаганите услуги в условията на прехода към либерализиран и конкурентен електронен съобщителен пазар.
- дефинирането на основните регулаторни проблеми, възникващи в процеса на либерализация и конвергенция на един от най-динамично

развиващите се сектори – електронните съобщения, като на базата на извършените проучвания и анализи бъдат предложени нови модели за подходящи регуляторни решения на възникващите проблеми.

В **Глава Първа** са разгледани принципите за регулиране на електронния съобщителен пазар. Описани са характерните белези на либерализацията в телекомуникациите, както и проблемите, които възникват в процеса на либерализацията.

Изброени са основните принципи, залегнали в нормативната уредба, които предопределят регуляторните действия на ниво Европейска общност и на ниво национални законодателства:

- регулиране, подчинено на ясно определени цели;
- минимизиране на регуляторните действия само за постигане на цели, които не могат да бъдат постигнати при развити пазарни отношения от конкурентното право;
- правна стабилност при динамично развиващ се пазар;
- провеждане на технологично неутрално регулиране на пазара, независимо от използваните технологии за предоставяне на услуги;
- съобразяване на регуляторните мерки със спецификата в предмета на регулиране.

Европейската правна рамка 2002 по отношение на електронните съобщения предвижда:

- развитие на ефективна конкуренция на пазара, основаваща се на „ex-ante“ (предварително) регулиране, в съответствие със специфичното секторно законодателство, и на „ex-post“ (последващо) регулиране, в съответствие с принципите на конкурентното право;
- въвеждане на ново съдържание на понятието „оператор със значително въздействие върху пазара“, а именно „предприятие в електронния съобщителен сектор с господстващо положение на пазара“;
- определяне основните насоки за пазарни анализи и оценка на предприятия в електронния съобщителен сектор с господстващо положение на пазара и др.
- въвеждане на процедури за провеждане на консултации и постигане на прозрачност при провеждане на пазарни анализи;
- запазване на задълженията, наложени на операторите със значително въздействие върху пазара до извършването на анализ и оценка за развитието на съответния пазар;
- определяне на процедури по решаване на спорове между предприятия;
- прилагане на режим на общо оправомощаване за всички електронни съобщителни мрежи и услуги, когато не се изисква използване на индивидуално определен ограничен ресурс;

- координиране на работата на националния регуляторен орган с другите секторни регулатори, с органите на Европейския съюз и регулаторите на всички страни-членки на Европейския съюз.

В **Глава Втора** се разглежда въвеждането на конкуренцията в електронните съобщения. Анализирано е влиянието на предприятията с господстващо положение на електронния съобщителен пазар и налагането на регуляторни задължения с цел гарантиране на ефективна конкуренция. Направен е теоретичен анализ на степента на пазарната концентрация при оценка на пазарните дялове на предприятията на съответния пазар. Обърнато е внимание върху критериите за определяне на предприятията със значително въздействие върху пазара.

В **Глава Трета** е обърнато внимание на регуляторните проблеми при предоставянето на широколентов достъп. Разгледани са видовете необвързан достъп до абонатните линии – самостоятелно и съвместно ползване на абонатната част на мрежата.

Съгласно Препоръките на Европейската комисия за създаване на условия за пълна конкуренция в абонатната част на мрежата и в сферата на електронните съобщителни услуги, включващи широколентов високо скоростен достъп до Интернет и мултимедия, предприятията със значително въздействие върху пазара следва да определят условията за предоставяне на достъп във всяка възможна крайна точка на медния кабелен чифт на мрежата и съвместно ползване на съоръженията, да изработят методология за определяне на цените, на които да се предоставят тези услуги. В случай, че бъде установено наличие на господстващо положение на пазара, регуляторният орган може по собствена преценка да наложи задължения на даденото предприятие по осигуряването на достъп до мрежите си при спазване на процедурите, предвидени в Директива /2002/21/ЕС.

Разгледани са различните технологични платформи за широколентов достъп.

В **Глава Четвърта** са разгледани проблемите при прехода от аналогово към цифрово радиоразпръскване. Посочено е, че цифровото радиоразпръскване се характеризира с по-ефективно използване на честотния спектър и с по-високо качество на приеманите цифрови програми в сравнение с аналоговите при наличие на радиосмущения, а също така и с предлагането на нови услуги и на мрежи за подвижно и преносимо приемане на програмите.

В **Глава Пета** са описани регуляторните проблеми при мрежите от следващо поколение. Анализирано е интегрирането на следващото поколение мрежи (NGN) за глас и данни в универсална мрежа, базирана на

обща хардуерна платформа. Посочено е, че това ще се постигне чрез концентриране на интелигентността на мрежата в по-малко възли.

В **Глава Шеста** е разгледана конвергенцията в регулирането на електронния съобщителен пазар. Това означава, че цифровата технология позволява да се осигурят както традиционни, така и нови комуникационни услуги – глас, данни, звук или образи чрез една мрежа. Развитието на пазара предполага, че операторите от секторите, повлияни от конвергенцията, действат според възможностите, обезпечени от технологичния напредък, за да разширят своите традиционни услуги и да се насочат към нови дейности.

Общи изводи от изследванията:

- Правната система на Европейския съюз създава условия за лоялна конкуренция между всички участници на електронния съобщителен пазар, като налага принципите на прозрачност, публичност и равнопоставеност между тях;
- Главната цел на регулирането на електронния съобщителен пазар е създаването в Европейския съюз на отворен и конкурентен единен пазар за услуги на електронните съобщения;
- Мерките за стимулиране на електронния съобщителен сектор, заедно с европейската регулаторната рамка, правната защитата на потребителите и правото за защита на конкуренцията, са основополагаща част от политиките на информационното общество на Европейският съюз;
- Прегледа на правилата на Европейския съюз за електронните съобщения е от изключителна важност за конкуренцията, инвестициите и икономическия растеж в Европа.
- Операторите със значително въздействие на пазара на електронни съобщения следва да предоставят чрез обществената фиксирана електронна съобщителна мрежа високоскоростен достъп и пренос на услуги на други оператори, които желаят това, при същите условия и начин, при които те или техни дъщерни предприятия предоставят тези услуги, подчинявайки се на съществуващата правна и регулаторна рамка;
- Създаването на европейски вътрешен пазар е един от основните двигатели на растежа, просперитета и подобряването на качеството на живота в Европа.
- Процесът на изграждане на европейския вътрешен пазар следва при всички обстоятелства да бъде гарант за защита на интересите на потребителите и обществото като цяло.

Приноси:

- На базата на представените по-важни етапи при изграждането на регуляторната рамка са формулирани основните проблеми, възникващи в процеса на либерализация на електронния съобщителен пазар в България.
- Направено е разграничение между критериите и факторите, определящи силата на едно предприятие със значително въздействие върху съответния пазар;
- Разработени са допълнителни характеристики към дефинираните от Европейската комисия критерии за определяне на предприятие със значително пазарно въздействие;
- Анализиран е опита на страните-членки на Европейския съюз по отношение на нормативното отразяване на Регламент 2887 от 2000 г. за необвързан достъп до абонатната линия.
- Изследвани са най-често срещаните регуляторните проблеми и аспекти на правната уредба, свързани с развитието на пазара на широколентови услуги в страните-членки на Европейския съюз.
- Направено е сравнително проучване на степента на хармонизация и транспорниране на актовете на Европейския съюз и съществуващите различия в националните законодателства и практиките на страните-членки по отношение на необвързания достъп до абонатната линия.
- Анализирани са основните проблеми на прехода от аналогово към цифрово телевизионно радиоразпръскване;
- Въз основа на извършените проучвания и анализи е доказано, че най-успешен преход от аналогово към цифрово разиоразпръскване е реализиран в страните, в които намесата на държавата е сведена до минимално необходимото;
- Дефинирани са възможните сфери на регуляторно въздействие по отношение на т.нар. „контролни точки“ в мрежите от следващо поколение;
- Доказано е, че при регламентиране на въпросите на взаимното свързване в мрежите от следващо поколение е по-логично да се обръща внимание преди всичко на услугите, които ще се ползват от взаимно свързаните мрежи, отколкото на конкретната мрежа, от която се предоставя услугата.
- Анализирана е практиката на европейските страни при създаването на конвергентни регуляторни органи за медийния и електронния съобщителен пазар.
- Формулирани са предимствата и недостатъците от създаването на конвергентен регуляторен орган за електронни съобщения и медии.
- Въз основа на извършените анализи е доказано, че по отношение регулирането на преноса и съдържанието в електронните съобщения

по-доброто решение е създаването на единен конвергентен регуляторен орган.

Публикации

Авторът на докторската работа има 9 публикации свързани с дисертационния труд, от които 7 самостоятелни публикации на **Алена Йосифова Добрева** и 2 отчета за участие в изследователски и образователни проекти. Те включват 3 статии в научен годишник на НБУ и специализирани списания и 6 доклада на научни конференции и семинари. Тези материали отразяват основни моменти на изследванията, свързани с представената докторска работа.

Библиографска справка

Библиографската справка включва 27 литературни източника.

Забележки към дисертацията:

1. На някои места не може да се направи ясно разграничение какво вече е направено по отношение регулирането на електронния съобщителен пазар в България и какво предстои да бъде направено.
2. Могат да бъдат представени повече примери за пазара в България.
3. За някои от савнителните прочвания могат да се използват повече таблици или фигури за по-голяма яснота на изложението.

Демонстрирано е много добро владеене на разнородната материя. Работата е структурирана добре.

Въпроси:

1. Какво е влиянието на технологията „web 2» върху необходимостта от конвергенция в регулирането?
2. Какво затрудни и забави приемането на новия пакет директиви в областта на електронните съобщения от европейския парламент?

Препоръки за бъдещата научна работа:

1. Да се наблегне повече на възможностите за въвеждане на най-добрата европейска практика в регулирането на електронните съобщения в България;
2. Да се анализират повече особеностите на пазара в България;

3. Да се задълбочат изследванията и към последиците от регулирането за потребителите.

**Препоръчвам на уважаемия Съвет да присъди на Алена Йосифова
Добрева научно-образователната степен „Доктор”.**

29.10.2015 г.

Рецензент:



(доц. д-р Иван Драганов)